

Na koži in pod kožo: horror v letu 2014

Dejan Ognjanović, prevod: Renata Zamida

Žanr groze in strahu na filmu že nekaj let stagnira oziroma je ujet v krog brezplodnega recikliranja popularnih trendov (torture porn, found footage), izpraznjenih nastavkov in nenavdahnjenih rimejkov brez dovolj sveže krvi in energije, da bi gledalca zares vznemiril ali prestrašil na globlji ravni, kot je tista ceneni in minljivih BU!!! učinkov. Žanr, ki je v svoji zlati dobi (70. in 80. let prejšnjega stoletja) temeljil na subverziji, je postal – preveč varen. V producerskih računih je horror zveden na nivo rejtinga PG-13, nekateri od nekoč velikih režiserjev pa so bodisi prisilni upokojenci (Carpenter), izginuli z obličja po nekaj flopih (Craven) bodisi so jih pogoltnile festivalske preproge brezobličnega mainstreama (Cronenberg) ali pa so preprosto postali senilni in neprištevni (Argento). Še huje je, da na sceni ni noro hrabrih in brezkompromisnih avtorjev, ki bi dojeli, da ta mračni čas globalne recesije, rasnih in socialnih nemirov, terorizma posameznikov in celih držav, čas nove hladne vojne itd. zahteva v umetnost ujete slike groze, kot so svojčas njihovi starejši kolegi obeležili obdobja vietnamske vojne, Watergata ali kasneje Reagana.

Preteklo leto pa je vendarle nakazalo, da še obstaja upanje, da ta žanr že ne vem kolikič v zgodovini ponovno oživi in najde vitalnost, ki mu je že lep čas manjkala. To še posebej drži za vse bolj izrazito odklonilno držo arthouse filmov, kar se tiče poseganja po žanru grozljivke. Zaradi preglednosti bomo pričujoč zapis o najnovejših tokovih znotraj žanra razdelili na dve poglavji.

Klasični horror

Asmodexia (2014, Marc Carreté)

Videli smo ga lahko na lanskoletnem Grossmannovem festivalu, odvija pa se decembra 2012, na predvečer v majevskih preokbah najavljenega konca sveta. Ostareli eksorcist z vnukinjo hodi proti neimenovanemu cilju, ob tem pa opravlja še izganjanja na neobičajnih lokacijah ... Glavna vrlina tega filma je velik talent za vizualno pripoved – ki se dogaja skozi grozljive slike, napeto glasbo in z zlovesčimi namigi nabito atmosfero. Carreté se je s tem filmom zapisal med pomembne nove žanrske režiserje. *Asmodexia* temelji na dobro zastavljenem preobratu, zasnovanem na za satanizem značilnem kodiranju. A film se s svojimi elipsami in preobrati pravzaprav poigrava z našimi predsodki o veri in Bogu.

Housebound

Housebound (2014, Gerard Johnstone)

Gre za novozelandsko mešanico komedije in horrorja, ki pa ne zapade v ekscese, s kakršnimi je svojo kariero začel Peter Jackson. Splatter je zveden na nekaj trenutkov, poudarek pa je pravzaprav na intrigantnih filmskih likih in njihovih medsebojnih odnosih. V središču pozornosti je dekle v hišnem priporu, nestrpno nastrojeno proti mami in njenemu novemu možu, ki se znajde sredi skrivnostnega dogajanja v lastni hiši, le-to pa zabavno oscilira med pošastnim in tuzemskim. Največja odlika filma je njegova nepredvidljivost, kar je v današnjem horror žanru redka kvaliteta. Kakor tudi zelo uspeli prehodi med smehom in strahom. Tudi to je že skoraj pozabljenost umetnost.

In Fear (2013, Jeremy Lovering)

Mlad sveže zaljubljen par se vozi po zapuščenih cestah sredi ničesar in išče počivališče, a kmalu se izgubi in tava naokoli, dokler ne nastopi noč. Z mračenjem postane atmosfera v gozdu vse bolj napeta, posebej ko se v kottičkih očesa začnejo pojavljati skrivnostni obrisi. Ljudje? Duhovi? Strašila na dveh nogah? Nekaj petega? V kriznih razmerah se zaljubljenca začneta zavedati,

kakšna tujca sta si v resnici. *In Fear* je film, ki zna prestrašiti gledalca, in prva polovica filma nudi številne šolske primere, kako suggestivno stopnjevati napetost s pomočjo akumulacije detajlov in z vrhunsko uporabo pojenjajoče svetlobe in vedno bolj dominantne teme. Drugi aduti filma so še odlična igra, sijajna montaža in nevsiljiva, a učinkovita glasba in zvočni dizajn. Žal film v zadnji tretjini precej pade in krene v predvidljivo smer.

Oculus (2013, Mike Flanagan)

Zgodba se vrti okoli uročenega ogledala, ki že tristo let svoje lastnike vodi v gotove in slikovite smrti, glavna junaka pa sta dekle in njen mlajši brat, ki sta edina preživela družinsko tragedijo pred enajstimi leti. Ko fanta izpustijo iz umobolnice, ga sestra takoj odpelje v družinsko hišo, prizorišče tragedije, kjer hoče s pomočjo ogledala dokazati, da so bile na delu mračne sile, ne pa tuzemska, družinska psihopatologija. Rečemo lahko, da so liki bolj živi in prepričljivejši, kot smo iz grozljivk tega ranga vajeni, in igra je povsem solidna. Skrivnost je intrigantna in nepredvidljiva, čutimo tako grozo kot napetost. Škoda, da so pretiravali z *understatementom* in dvoumnostmi, da skrivnost ni konkretnjša, bolj mesnata in da konec ni udarnejši.

What We Do in the Shadows (2014, Jemaine Clement, Taika Waititi)

Še ena novozelandska horror komedija, a z večjim poudarkom na humorju. V formi lažnega dokumentarca film nima pravega zapleta (v smislu dramatičnega konflikta), temveč gre za kolaž zelo duhovitih vinjet, v katerih parodira vampirski način (ne)življenja v urbanem okolju. Odlikujejo ga dobra igra in odličen humor, ki vseskozi žonglira med dobrodušnim posmehom in spoštovanju vrednim hommageom.

The Babadook (2014, Jennifer Kent)

Močno »nahajpan«, a pravzaprav povprečen film. Zgodba vpelje mamo in njenega šestletnega sina, ki ga obsede kreatura iz skrivnostno materializirane timburtonovske gotske slikanice: najprej se začne dečku in nato še mami prikazovati naslovni lik knjige v črnem fraku, s cilindrom in kremplji ter jima popolnoma pokvari že tako turbobesni vsakdan v senci tragično preminulega očeta in moža. Sina stvor obsede metaforično, mamo pa skoraj dobesedno. Podtekst je v

tej nesubtilni drami postavljen v ospredje: vse se vrti okoli odsotnega (mrtvega) očeta; njegova izguba (oziroma želja po njegovem povratku) zaznamuje tako mamo kot (ojdipovskega) sina. Po eni strani imamo torej dramo, ki je precej enodimenzionalna, po drugi pa poskus grozljivke, ki je brez domišljije in mlačna oziroma že v izvoru izničena z naslanjanjem na dobesedne citate iz bistveno boljših filmov (*New Nightmare* [1994, Wes Craven], *Izganjalec hudiča* [The Exorcist, 1973, William Friedkin], *Poltergeist* [1982, Tobe Hooper], *Jakobova lestev groze* [Jacob's Ladder, 1990, Adrian Lyne]). Op. ured: Za podrobnejšo analizo filma glej prejšnjo številko *Ekrana*.

Arthouse

Under the Skin

Under the Skin (2013, Jonathan Glazer)

Film, ki si vsekakor zasluži mesto v žanrskem panteonu, in to ne le zaradi alternativnega naslova »*The Naked Scarlett Johansson Movie*«. Fragmentarna in eliptična naracija vpelje seksi Nezemljanko, ki tava po škotskih prostranstvih, v kombiju zbira pohotne možakarje in jih – na nedoločljiv, a vsekakor neprijeten način – ubija. Najlepsi trenutki v filmu so hkrati tudi najbolj abstraktni: inkarnacija Nezemljanke in zapeljevanje v »sobi pohote«, kjer Scarlett Zemljane zapeljuje v viskozno črnino ... Film gledalca nagonarja s sliko, z občutji, ozračjem – in smelo avantgardnim glasbenim motivom. Motiv fatalke variira na izviren in učinkovit način, z odklikom od konvencij, saj promiskuiteto prikazuje s sveže, tujske perspektive. Le redkokateri horror tako kot ta izloči antropocentrizem, pa tudi melodramo, ki ga običajno spremlja. Namesto tega je film klinično hladen (kot tudi obraz Scarlett), a je tudi (ali predvsem) zato njegova groza trajnejša, globlja.

The Samurai (Der Samurai, 2014, Till Kleinert)

Zagotovo dober naslov za prihodnji Gros-

smannov festival. *The Samurai* je nadrealistični psiho triler z elementi grozljivke, lociran v pozabljeno mestoce sredi nemških hribov in gozdov. Mladi policist se naenkrat znajde v situaciji, ko začne obračunavati z vsem, kar ga v njegovem okolju duši, vključno s samim seboj! Če dovolj dolgo gledaš v gozd, začne gozd gledati nazaj ... Tako se zgodi tudi tukaj: gozd našemu policistu porodi neke vrste dvojnika, ki je morda del njegove psihe, morda hudič ali kaj tretjega. *The Samurai* se lahko bere kot parabola o osvobajanju avtsajderjev od svoje okolice in uporu proti njej. Film je premišljen in dobro realiziran, dokaj izviren, provokativen, z odlično fotografijo in igralcema, ki ga nosita na svojih plečih.

The Strange Colour of Your Body's Tears

(L'étrange couleur des larmes de ton corps, 2013, Héléne Cattet, Bruno Forzani)

Belgijski avtorski par nadaljuje svoj hommage italijanskim *giallo* grozljivkam/trilerjem, ki sta ga začela že s filmom *Amer* (2009), le da je tu zaplet še abstraktnejši in bolj neulovljiv. Končni proizvod ni toliko film kot konceptualna, skoraj nenarativna instalacija oziroma močna oda mračno erotičnemu fetišizmu *per se* in žanru, ki ga je proslavil. Fascinantna scenografija in fotografija minuciozno reinkarnirata baročni duh klasičnih filmov Daria Argenta, a ta metafilm je namenjen le poznavalcem in sladokuscem, ki so že iniciirani v ta podžanr. Da re-kreiranje *giallo* atmosfere ni tako enostavno, dokazuje argentinski *Globok spanec* (Sonno profondo, 2013, Luciano Onetti), viden na lanskem Grossmannovem festivalu v Ljutomeru: cenen, preveč razvlečen in izpraznjen, le sporadično uspel hommage.

Across the River (Oltre il guado, 2013, Lorenzo Bianchini)

Študija atmosfere in groze, minimalistični film z dobesedno enim človeškim junakom, eno lokacijo in zelo malo dialoga. Preučevalec divjih živali le-tem na telesa pritrjuje kamere, spremlja njihovo gibanje in obnašanje in vse to vestno beleži. Pravi junak filma je lokacija: vse se dogaja v zaprašenih, starih, zapuščenih vasi v sredi gozda. Po opustošenih ulicah in hišah naš »znanstvenik« išče in proučuje skrivnosti ugriza in pohabljenja, ki ga opazi pri nekaterih živalih. V tem atmosferičnem, podeželskem gotskem filmu je kar nekaj prizorov, ob katerih gledalca dobesedno oblije zona. Žal pa logika nad-

Starry Eyes

naravnega dogajanja ni najbolj smiselna, niti logika tuzemskih bitij. Film se dogaja v italijanskih hribov na meji s Slovenijo (verjetno se iz čiste kuriozitet v filmu sliši tudi slovenščina, iz radia in iz ust stranskih likov).

Lahko noč, mamica (Ich seh, Ich seh, 2014, Severin Fiala, Veronika Franz)

Ulrich Seidl je producent tega precej grozljivega avstrijskega filma o dveh fantih, dvojčkih, ki živita v hiši na robu gozda, izolirano, le z mamo, ki se je ravno vrnila s plastične operacije obraza (vsa povita). Vedno bolj sta prepričana, da to v resnici ni njuna mama, tiho tleče sumničavosti pa kulminirajo v večplastno neprijetne in mučne prizore. Gre za izjemen spoj klinično ledenega seciranja družine z žanrskim konceptom, zasnovanim na arhetipih. Globoko vznemirjujoč in v skrajni instanci pretresljiv film.

The Man in the Orange Jacket (M.O.Zh., 2014, Aik Karapetian)

Prva grozljivka iz Latvije je kljub velikim ambicijam in nerazumljivo dobrohotnim kritikam posameznikov v resnici začetniško slaba in predstavlja jalov poskus citiranja Lyncha in Kubricka ter servira površne sociopolitične aluzije: odpuščen delavec vdre v vilo bogatega poslovojdje, ubije njega in njegovo ženo in prevzame njegovo identiteto. Razen predvidljivega sporočila, da vsak proletarec sanja o tem, da bi živel kot buržuj, ta solidno posnet film ne nudi nič drugega.

Starry Eyes (2014, Kevin Kolsch, Dennis Widmyer)

Komaj prikrita parabola o uspehu v Holivudu, ki je prikazan dobesedno kot satansko mesto. Da bi mlada igralka okusila slavo, mora pobiti svoje prijatelje, ki snemajo neodvisni film. Čeprav ideja ni izvorna, je realizirana z visoko stopnjo samozavesti in spretnosti, ki v nekaj trenutkih skoraj doseže domet Davida Lyncha v *Mulholland Dr.* (2001). Film skoraj v celoti obvisi na plečih igralka Alex Essoe, ki bo prišla še daleč – če le ne bo duše prodala hudiču.

K pričujoči skupini »arthouse« filmov bi zagotovo sodili tudi nekateri filmi, ki si jih še nimamo priložnosti ogledati, čeprav so v lanskem letu doživeli opažene premiere na svetovnih filmskih festivalih. To so na primer francoski *Horsehead* (2014, Romain Basset), zasnovan na stiliziranih in poetično-grozljivih scenah môr, **Fires on the Plain** (Nobi, 2014, Shin'ya Tsukamoto), ki je rimejk klasičnega protivojnega filma, a z bistveno več *splatter* momenti in morastega norenja, in *A Girl Walks Home Alone at Night* (2014, Ana Lily Amirpour), ki ga opisujejo kot iranski feministični črno-beli horror vestern. Upajmo, da bo vsaj nekaj od teh filmov na ogled na letošnjem Grossmannu.